

Postanowienie z dnia 16 grudnia 2005 r.

II UK 77/05

Orzeczenie stwierdzające znaczny stopień niepełnosprawności nie jest równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika organu rentowego o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 grudnia 2005 r. sprawy z wniosku Danuty D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o rentę rodzinną, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 stycznia 2005 r. [...]

o d m ó w i ł przyjęcia kasacji do rozpoznania.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2005 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację Danuty D. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 3 listopada 2003 r., którym oddalono odwołanie wnioskodawczynie od decyzji organu rentowego, odmawiającej prawa do renty rodzinnej.

Wyrok ten zaskarżyła kasacją wnioskodawczynie, zarzucając w ramach podstawy określonej w art. 393¹ pkt 1 i 2 k.p.c. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 68 ust. 1 pkt 3 zdanie 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) oraz naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 231 k.p.c. i 234 k.p.c. przez ich niezastosowanie, a w konsekwencji naruszenie przepisu art. 233 k.p.c., przez nierozpoznanie sprawy z uwzględnieniem wszechstronności zebranego materiału. W konsekwencji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie kasacji do rozpoznania wnioskodawczyni wskazała potrzebę wykładni art. 68 ust. 1 pkt 3 zdanie 1 powołanej wyżej ustawy budzącego wątpliwości w orzecznictwie sądów apelacyjnych „co do okoliczności nabycia prawa do renty rodzinnej bez względu na wiek, jeżeli zachodzi całkowita niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji”. W tym zakresie skarżąca powołała się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2002 r., III AUa 1750/00, w którym stwierdzono, iż „istnienie całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji daje uprawnienie do renty rodzinnej niezależnie od tego, w jakim okresie one powstały”. Skarżąca jest właśnie taką osobą, gdyż orzeczeniem Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności z dnia 26 sierpnia 2002 r. została zaliczona do znacznego stopnia niepełnosprawności, a stosownie do art. 4 ust. 1 i art. 5 pkt 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lutego 2002 r., dotyczą „osób niepełnosprawnych”, czyli tych osób, „których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem: 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności określonych w art. 3 lub 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów lub 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia” (art. 1 tej ustawy). W art. 3 ust. 1 w związku z art. 4 tej ustawy ustalone zostały „trzy stopnie niepełnosprawności”, które stosuje się do realizacji celów określonych tą ustawą, a mianowicie: „niepełnosprawność w stopniu znacznym”, „niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym” oraz „niepełnosprawność w stopniu lekkim”, przy czym wydawane przez powołane w tym celu „zespoły orzekające o niepełnosprawności” (art. 6 ust. 1 tej ustawy) orzeczenia ustalające stopień niepełnosprawności stanowią podstawę do korzystania zarówno z uprawnień określonych przepisami tej ustawy, jak i podstawę do przyznania ulg lub uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów (art. 3

ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Równocześnie w art. 5 tej ustawy ustawodawca przesądził o tym, że orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o „całkowitej niezdolności do pracy” (ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) i o „niezdolności do samodzielnej egzystencji” (ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 tej ustawy) traktowane jest na równi z „orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności” (art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), orzeczenie o „całkowitej niezdolności do pracy” (ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej) traktowane jest na równi z „orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności” (art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), zaś orzeczenie o „częściowej niezdolności do pracy” (ustalone na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy emerytalno-rentowej) oraz o „celowości przekwalifikowania” (ustalone na podstawie art. 119 ust. 2 i ust. 3 tej ustawy) traktowane jest na równi z „orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności” (art. 4 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Z żadnego przepisu nie wynika natomiast sytuacja odwrotna, to znaczy, aby orzeczenie zaliczające do danego stopnia niepełnosprawności było równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika organu rentowego o niezdolności do pracy i jej stopniu bądź o niezdolności do samodzielnej egzystencji. Dzieje się tak dlatego, że stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych stała lub długotrwała opieka i pomoc innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji jest wymagana w celu pełnienia przez daną osobę ról społecznych, natomiast stosownie do art. 13 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stała lub długotrwała opieka i pomoc innych osób jest konieczna w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Tym samym w świetle obowiązującego stanu prawnego brak jest podstaw do utożsamiania pojęć prawnych „całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji” oraz „niepełnosprawności w stopniu znacznym”, skoro każde z tych pojęć posiada odmienną definicję legalną. Orzekanie w sprawie ustalenia stopnia „niezdolności do pracy” i ustalenia „niezdolności do samodzielnej egzystencji” oraz w sprawie ustalenia stopnia „niepełnosprawności” należy do innych organów i

stanowić ma konieczną przesłankę prawną dla ustalenia prawa do korzystania z różnego rodzaju świadczeń lub uprawnień (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004 nr 12, poz. 213 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340). Natomiast z uwagi na to, że definicja prawna pojęcia „znacznego stopnia niepełnosprawności” ujęta została szerzej aniżeli definicja prawna pojęcia „całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji” stwierdzić należy, iż w konsekwencji każda osoba, która uzyskała orzeczenie „o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji” na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest uznawana równocześnie za „osobę o znacznym stopniu niepełnosprawności” w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jednakże nie odwrotnie. W konsekwencji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęty został pogląd prawny (por. wyroki z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340 oraz z dnia 11 lutego 2005 r., I UK 177/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 290), zgodnie z którym przy ocenie „niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji” na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie można pomijać wydanego przez właściwy „zespół orzekający o niepełnosprawności” orzeczenia stwierdzającego u określonej osoby „znacznym stopień niepełnosprawności”, co oznacza, że w danym wypadku chodzi o „osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji” (art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

W rozpoznawanej sprawie Sądy obu instancji poczyniły ustalenia faktyczne na podstawie opinii biegłych posiadających wiadomości specjalne dla dokonania oceny, czy zaawansowanie schorzenia skarżącej powoduje jej niezdolność do samodzielnej egzystencji w rozumieniu art. 13 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Biegli w swoich opiniach uzupełniających odnieśli się do orzeczenia zaliczającego wnioskodawczynię do znacznego stopnia niepełnosprawności i podtrzymali stanowisko, iż nie jest ona osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji, to jest osobą wymagającą stałej lub długotrwałej pomocy i opieki innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Należy przy tym zwrócić

uwagę, iż względy słuszności nie znajdują zastosowania w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, zaś orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności nie korzysta, z przyczyn wyżej omówionych, z domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) ani prawnego (art. 234 k.p.c.) o niezdolności do samodzielnej egzystencji.

W tej sytuacji, odnosząc do stanu faktycznego niniejszej sprawy, w związku ze wskazaną przez skarżącą potrzebą wykładni art. 68 ust. 1 pkt 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mającą - według jej twierdzeń - uzasadniać przyjęcie kasacji do merytorycznego rozpoznania, należy stwierdzić, iż potrzeba ta nie zachodzi, albowiem wnioskodawczyni w świetle poczynionych w sprawie niewadliwych ustaleń nie jest osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji.

Skutkuje to odmową przyjęcia kasacji do rozpoznania stosownie do art. 393 k.p.c.

=====